

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta

Lakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta (HE 71/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava lakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- asiantuntija Julia Höyhtyä, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen, sisäministeriö
- poliisitarkastaja Olga Larinkari, Poliisihallitus
- pelastuspäällikkö Seppo Uusinarkaus, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
- juristi Jesper Thurin, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- työmarkkina-asiantuntija Mikko Laine, Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry
- lakiasianpäälikkö Jarkko Pehkonen, Suomen Ensihoitoalan Liitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Helsingin käräjäoikeus
- Syyttäjälaitos
- Suomen palopäällystyöliitto ry
- Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että rikoksia viranomaisia vastaan koskevaan rikoslain 16 lukuun lisätään uudet poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista ja poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskevat rangaistussäännökset. Tavoitteena on vahvistaa poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa ja turvata yleisesti yhteiskunnallisesti tärkeän toiminnan, tässä yhteydessä poliisi- ja hälytystoiminnan, häiriötöntä hoitamista. Taustalla ovat hallitusohjelman kirjaukset ensihoitajien rikosoikeudellisen suojan paran-

Valiokunnan lausunto HaVL 20/2025 vp

tamisesta ja ns. sinivilkkusabotaasin kriminalisoinnista sisäisen turvallisuuden viranomaisten ja ensihoidon henkilöstön suojaamiseksi.

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että ehdotetuilla säännöksillä tehostetaan yhteiskunnan reagoimista poliisi- ja hälytystoiminnan henkilöstöön kohdistuvaan väkivaltaan ja sillä uhkaamiseen. Valiokunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että esimerkiksi poliisi, pelastustoimen viranomaiset ja ensihoidon työntekijät kohtaavat lakisääteisiä tehtäviä suorittaessaan lisääntyvässä määrin häirintää ja yhä enemmän myös väkivaltaa. Valiokunta on pitänyt tällaista kehitystä huolestuttavana ja pitää tärkeänä huolehtia siitä, että viranomaiset voivat hoitaa tehtävänsä kaikissa tilanteissa ilman, että heidän oma työturvallisuutensa vaarantuu (esim. HaVL 28/2022 vp ja HaVM 19/2021 vp). Tehokkaampi puuttuminen väkivalta- ja uhkatilanteisiin edistää valiokunnan saaman selvityksen mukaan poliisin, pelastustoimen ja erityisesti ensihoidon henkilöstön työturvallisuutta. Säännökset mahdollistavat poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamiseen ja haittaamiseen syyllistyneiden henkilöiden saattamisen rikosoikeudelliseen vastuuseen nykyistä tehokkaammin.

Ehdotetun rikoslain 16 luvun 3 a §:n mukaan rangaistavaa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisena on poliisi- tai hälytystoiminnan estäminen tai olennainen vaikeuttaminen käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa poliisin taikka pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa kohtaan. Rangaistavaa on myös poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaisen välineistön anastaminen, merkittävä vahingoittaminen ja käytön estäminen, jos se estää tai olennaisesti vaikeuttaa mainittua toimintaa. Poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomitaan ehdotetun säännöksen mukaan vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Ehdotetussa rikoslain 16 luvun 3 b §:ssä säädetään rangaistavaksi poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen, joka on edellä mainitun rikoksen lievempi tekomuoto. Siitä tuomitaan lakiehdotuksen mukaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Valiokunta pitää ehdotettuja rangaistusasteikoita perusteltuina. Poliisi- ja hälytystoimintaan kohdistuvasta moitittavasta menettelystä tuomittavien rangaistusten tulee olla riittävän ankaria.

Rikoslain 16 luvussa säädetään rangaistavaksi muun muassa virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (1 §), virkamiehen vastustaminen (2 §), haitanteko virkamiehelle (3 §) ja niskoittelu poliisia vastaan (4 §). Virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevan rikoslain 16 luvun 1 §:n soveltaminen edellyttää, että säännöksessä tarkoitettu vastustaminen kohdistuu virkamieheen tai tähän rinnastettavaan tahoon, ja että vastustamisen kohteena on julkisen vallan käyttämistä sisältävä virkatoimi. Säännöksen perusteella annettava rikosoikeudellinen erityissuoja koskee viranomaistoiminnan ytimeen kuuluvaa julkisen vallan käyttämistä. Siltä osin, kun poliisi- tai hälytystoiminnassa työskentelevä henkilö kohtaa vastustusta muussa kuin julkisen vallan käyttöä sisältävässä tehtävässä, tekoon sovelletaan nykyisin rikoslain yleisiä säännöksiä. Ensihoitotehtävien ei oikeuskäytännössä yleensä ole katsottu sisältävän julkisen vallan käyttöä.

Lakiehdotuksen sääntely on osin päällekkäistä voimassa olevan sääntelyn kanssa. Perusteluissa on kuvattu yleisimpiä soveltamistilanteita muihin rikoslain säännöksiin verrattuna (ml. lainkonkurrenssitilanteet). Esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa sekä virkamiehen väkivaltaista vastustamista että poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskevan säännöksen soveltamisedellytykset täyttyisivät, sovellettaisiin ensin mainittua säännöstä. Valiokunta pitää ehdotettua täydentävää sääntelyä perusteltuna, sillä uudet säännökset suojaavat tehtävien suorittamista myös

Valiokunnan lausunto HaVL 20/2025 vp

silloin, kun toimintaan ei liity julkisen vallan käyttöä sekä poliisi- ja hälytystoimintaa yleisesti. Ehdotettu sääntely selkeyttää oikeustilaa etenkin ensihoitajien osalta. Lisäksi sääntely ilmentää aiempaa vahvemmin sitä, ettei yhteiskunnallisesti merkittävässä työtehtävissä työskenteleviin henkilöihin kohdistuva väkivalta, sillä uhkaaminen ja muu toiminnan haittaaminen ole hyväksyttävää.

Ehdotetulla sääntelyllä suojataan poliisi- ja hälytystoimintaa sekä tällaisen toiminnan häiriöttömyyttä. Poliisitoimintaan kuuluu poliisin operatiivinen toiminta kaikilla poliisin toimialueilla. Hälytystoiminnalla puolestaan tarkoitetaan toimintaa, joka on vaatinut poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon välitöntä toimintaa sekä näiden erilaisia pelastustehtäviä. Tarkoituksena on suojata poliisin, ensihoidon ja pelastustoiminnan operatiivista ydintoimintaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että sääntelyllä suojataan pelastustoiminnan henkilökuntaa riippumatta siitä, osallistuvatko he toimintaan osana hyvinvointialueen pelastuslaitoksen, sopimuspalokunnan tai muun pelastusalalla toimivan yhteisön toimintaa. Sääntely suojaa myös ensihoitotoiminnan henkilökuntaa riippumatta palvelussuhteen laadusta tai siitä, onko palvelu ulkoistettu yksityiselle palveluntarjoajalle.

Ehdotetun sääntelyn soveltaminen edellyttää, että poliisi- tai hälytystoiminta estyy tai olennaisesti vaikeutuu. Perustelujen mukaan rikos on toteutunut siinä vaiheessa, kun käytetään väkivaltaa tai uhataan käyttää sitä, ja tämä estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Olennainen vaikeutuminen ei edellytä sitä, että esimerkiksi hälytystehtävää ei voida saattaa loppuun. Olennaisen vaikeuttamisen ei tarvitse kohdistua tietyn käynnissä olevan tehtävän hoitamiseen, sillä ehdotetulla säännöksellä suojataan myös poliisi- ja hälytystoimintaa yleisesti. Hallintovaliokunta tähdentää, että säännöstä voidaan soveltaa, vaikka toiminta ei kohdistuisi tiettyyn hälytystehtävään tai tehtävä voitaisiin sen vaikeuttamisesta huolimatta suorittaa loppuun. Säännöksen soveltamiskynnystä ei näin ollen ole tarkoitettu tarpeettoman korkeaksi. Valiokunta toteaa, että useimmissa tilanteissa väkivalta tai sillä uhkaaminen ainakin olennaisesti vaikeuttaa toimintaa.

Lakiehdotuksen mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista on myös poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaisen välineistön anastaminen, merkittävä vahingoittaminen ja käytön estäminen, kun teko estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Olennaisella välineistöllä tarkoitetaan toiminnan kannalta merkityksellistä välineistöä, kuten aseita ja muita voimankäyttövälineitä, sammutusvälineitä tai lääkkeitä. Perustelujen mukaan säännöksessä tarkoitetaan myös poliisikoiria. Näin ollen esimerkiksi poliisikoirien tai -hevosten merkittävä vahingoittaminen on rangaistavaa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisena.

Ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 a §:n säännös suojaa sanamuotonsa mukaan poliisi- ja hälytystoiminnan henkilökuntaa. Pykälän 2 momentin mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen voi kohdistua myös siihen, joka poliisi-, pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvan pyynnöstä tai suostumuksella avustaa poliisi- tai hälytystoiminnassa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että sääntelyn henkilöllisen soveltamisalan tulisi kattaa myös esimerkiksi Rajavartiolaitoksen, Tullin ja laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö. Esityksen perustelujen (s. 49) mukaan pyyntö tai suostumus voi koskea yksittäisen toimenpiteen suorittamista tai kysymys voi olla viranomaisten välisestä pysyvämmästä yhteisymmä-

Valiokunnan lausunto HaVL 20/2025 vp

ryksestä, joka koskee toisen viranomaisen puolesta tai apuna toimimista. Esimerkiksi tietyillä raja- ja hajaseutualueilla Rajavartiolaitoksen rooli yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä on tärkeä, ja toiminta tapahtuu läheisessä operatiivisessa yhteistyössä poliisin kanssa. Poliisi ja rajavartiomies voivat muodostaa yhdessä partioita, ja Rajavartiolaitos voi hoitaa esimerkiksi maasto- ja vesiliikennevalvontaa. Tällöin näiden viranomaisten välisestä tehtävänjaosta voidaan lähtökohtaisesti katsoa vallitsevan sellainen yhteisymmärrys, että ehdotetun 3 a §:n 2 momentin soveltamisen edellytykset käytännössä täyttyvät.

Uusien tunnusmerkistöjen arvioidaan lisäävän jonkin verran käsiteltäväksi tulevia tapauksia esitutkinnassa, syyttäjällä ja tuomioistuimissa. Myös väkivalta- ja uhkatilanteista ilmoittamisen arvioidaan lisääntyvän. Kustannusten ei kuitenkaan arvioida kasvavan merkittävästi. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että kaikilla rikosprosessiketjuun osallistuvilla viranomaisilla on riittävät resurssit lakisäätteisten tehtäviensä hoitamiseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Hallintovaliokunta esittää,

että lakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 9.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo